

Een verzonnen geschiedenis van Almere

50 oriëntatiepunten ter viering van 50 eeuwen van bestaan

foto's en tekst door Charles Warter

Inhoudsopgave

A - Inleiding.....	4
B - Natuur en geografie.....	6
1 De bossen.....	6
2 Oostvaardersplassen en Lepelaarsplassen.....	7
3 Agrarische nederzettingen.....	8
4 Duin.....	10
5 Haven.....	12
6 Andere vissersnederzettingen.....	13
7 Kanalen.....	15
8 De meren.....	18
9 Stranden.....	20
10 Het jaagpad van de oude trekschuit naar Lelystad.....	21
C – Gebouwen en andere constructies.....	22
11 De Carlontoren.....	22
12 Voormalige kloostermuur.....	25
13 Het jachthuis.....	26
14 Dijken en verhoogde huizen.....	27
15 De Waterpoort.....	28
16 Het voormalig raadhuis.....	29
17 De grachtenpanden.....	30
18 Hoogbouw.....	31
19 Vuurtoren.....	33
20 De kazematten en de tunnel.....	34
21 Middeleeuwse verdedigingswerken & fortificaties.....	36
22 Napoleons versterking.....	39
23 Moskee.....	41
24 Kasteel.....	42
25 Kerken.....	43
26 Rode donders.....	44
27 Pagode Van Hanh.....	45
28 Het oude treinstation van Almere Buiten.....	46
29 Hindoetempel.....	47
30 Operatie veerkracht (Fantasie, Realiteit, Eenvoud).....	48
31 De gevangenis “Almere Binnen”.....	52
32 Oude paleizen.....	53
33 Blocq van Kuffeler.....	55
D – Objecten en diversen.....	56
34 Kerkers.....	56
35 Bruggen.....	57
36 Greenhouses.....	58
37 Zeppelin aanlegmast op de Carlontoren.....	59
38 Amsterdamse School architectuur Stedenwijk.....	60
39 Romeinse artefacten.....	62
40 Tegelbekleding en -decoraties.....	63
41 “Sjouw”.....	64

42 Berg "Almere Boven"	65
43 Beatrixpark.....	66
44 Folly.....	68
45 Oosterwold.....	69
46 Golfbaan Almeerderhout.....	70
47 Doolhof Korenbloemweg.....	71
48 Bottelaarspassage.....	72
49 Ijsbaan Schipperplein.....	73
50 Hoogwaterkanon.....	74
E - Over dit boekje.....	75

A - Inleiding

Almere is heel oud. Voor de Zuyderzee werd afgesloten door de *Afsluitdijk* en de polders werden aangelegd, was het een schiereiland. Anders dan Marken, Urk of Schokland had het een verbinding met het vasteland en dit heeft de geschiedenis van Almere sterk beïnvloed. De verbinding met "Holland" lag tussen het IJmeer en het Gooimeer (daarom hebben de twee meren ook verschillende namen – het waren in het verleden aparte waterlichamen). Later werd deze verbinding doorbroken (want de nieuwe polders blokkeerden de routes naar bv. Spakenburg) en vervangen door een brug. Nu verbindt alleen de A6 Almere hier met het vasteland.

Het verschil met de echte *Zuyderzee* eilanden, is ook dat Almere een heel groot gebied besloeg, dat grotendeels bedekt was met bos. Later ontstonden er nederzettingen genaamd "Haven", "Stad", "Buiten de Poort" (later afgekort tot "Poort") en de uitlopers buiten de stad Almere, later "Buiten" genaamd. Wat begon als een hippy-nederzetting (Oosterwold) is niet echt oud en ontstond pas in de jaren zestig van de vorige eeuw, maar dat is natuurlijk ook geschiedenis! Hetzelfde geldt voor "Hout", dat in de vroege 20e eeuw ontstond, toen rijke mensen wilden ontsnappen aan de hectiek van het dagelijks leven. Al deze gebieden kennen overblijfselen van hun geschiedenis. Hieronder zullen we er een paar presenteren, met een verklaring over hoe ze zijn ontstaan en door de tijd heen zijn veranderd – soms onherkenbaar.

Hoewel Almere oud is, veranderde het ingrijpend nadat de *Zuyderzee* was drooggelegd en de polders werden gevormd. Moderne tijden vroegen om de sloop van "verouderde" gebouwen. Net zoals andere steden en dorpen dit deden met hun torens, poorten, muren en antieke huizen. In de zestiger jaren zou de auto het belangrijkste transportmiddel worden, dus werden er grote gebieden vrijgemaakt. De meeste van de geplande snelwegen werden echter nooit aangelegd. In plaats daarvan verschenen busbanen en de meeste zijn in Almere tot op de dag van vandaag in gebruik.

Nieuwe tijden vroegen ook om "verbetering" van de "lelijke" buitenkanten van gebouwen (sommige waren eeuwenoud) door middel van nieuwe bekleding. Opmerkelijk is iets dat bekend is van de Sovjet Unie: tegelfaçades. Deze waren ook heel populair in Almere. Wellicht was er een relatie met de toenmalige politieke voorkeur (communisme)?

In de middeleeuwen bestond de populatie uit enkele duizenden zielen (ongeveer een tiende van Amsterdam). Toch was het schiereiland Almere, met al zijn nederzettingen, belangrijk. Het kan in die tijd worden vergeleken met Muiden of Weesp: twee andere plaatsen in de schaduw van Amsterdam en nauw verweven. Connecties met Utrecht en Amersfoort waren ook heel belangrijk en de A1, A6 en A26 zijn stille getuigen van deze voormalige handelsroutes, die pas later snelwegen zouden worden.

Dit gezegd hebbende over de geschiedenis van Almere, moeten we wel enkele kanttekeningen plaatsen bij de viering van 50 eeuwen Almere (kortweg "Almere 50"). Het is waar dat er oude potten, wat houten funderingen en mogelijke graven zijn ontdekt die vijftig eeuwen teruggaan. Er zijn ook Romeinse artefacten (veel jonger) bekend, hoewel het niet duidelijk is of de Romeinen Almere alleen regelmatig bezochten of een permanente verblijfplaats hadden op het schiereiland. De echte geschiedenis van Almere begint pas veel later, vermoedelijk pas in de middeleeuwen.

De periode na 1975 is genegeerd in dit boekje, omdat andere documenten al uitgebreide beschouwingen geven over de recente jaren. Het is het werkelijke verleden van Almere dat meer aandacht verdient!

Waarschuwing: hoewel dit een verzonnen geschiedenis is, kunnen sommige aspecten per ongeluk waar zijn. Mocht dat het geval zijn, dan biedt de auteur dezes bij voorbaat zijn verontschuldigen aan.

B - Natuur en geografie

1 De bossen

In de inleiding werd al gezegd dat het schiereiland Almere in oude tijden overdekt was met bossen. Door de tijd heen moesten veel bomen verdwijnen. Niet alleen vanwege huisvesting, maar ook voor agrarisch gebruik. Lapjes bleven echter bewaard als natuur en kregen namen als *Vroege Vogelbos*, *Hannie Schaftpark*, *Kromsloopark* en *Pampushout*. Het Beatrixpark daarentegen, is een aangelegd park en heeft een eigen hoofdstuk.

Vroege vogelbos

Hannie Schaftpark

2 Oostvaardersplassen en Lepelaarsplassen

Hoewel grotendeels in Lelystad gelegen (dat een eigen verzonden geschiedenis heeft), behoort een deel van de *Oostvaardersplassen* tot Almere (en de *Lepelaarsplassen* helemaal). Het is een gebied dat nooit is gecultiveerd om twee redenen. De dreiging van de zee was aanzienlijk (zie ook de informatie over de *Noorderplassen* in “Meren”) en het hele gebied bleef een moeras. Daarnaast waren er betere gelegenheden voor zowel huisvesting als landbouw, dus was er geen noodzaak om dit zompige land droog te leggen. Later werd besloten om er een natuurreservaat van te maken – een verstandig besluit – en nu is het een beroemd “*Natura 2000*” gebied. Samen staan deze gebieden nu bekend als “*Nationaal Park Nieuw Land*”.

Eén stuk land tussen de *Noorderplassen* en *Oostvaardersplassen* vormt een uitzondering. In de 19e eeuw had de industrie een eigen plek nodig, maar dat moest buiten het bevolkte gebied zijn. Daarom is “*De Vaart*” nu een stukje industrie temidden van de woesterij.

Lepelaarsplassen

Oostvaardersplassen

3 Agrarische nederzettingen

Oorspronkelijk was *Almere Stad* helemaal geen stad, maar eerder een agrarische nederzetting. We kunnen nog steeds plekjes zien die niet zijn geraakt door stedenbouwkundige planning. Evenmin werden deze gebieden onderworpen aan ruilverkaveling, zodat de kleine gebieden – die eigendom zijn van kleine boeren - onveranderd bleven. Tegenwoordig hebben de meeste boeren een aanvullende betrekking, omdat het onmogelijk is te overleven door gewassen op een klein stukje land te verbouwen. Hieronder zijn enkele voorbeelden te zien van dergelijke grondgebiedjes.

Stedenwijk near "Spanningsveld"

Dr. J den Uyl park

Utopia schiereiland

Kruidenwijk

4 Duin

Almere Duin is tot op zekere hoogte het spiegelbeeld van Muiderberg. Almere werd niet compleet beschermd door duinen, maar ze waren er wel en in dit gebied ontstond een nederzetting.

Een originele duin

Huizen in "Almere Duin"

Pad door de duinen

Karakteristieke strandweg

5 Haven

Almere *Haven* is een oud vissersdorp. Een authentiek deel is te zien in Klavergriend, waar de originele houten huizen nog aanwezig zijn (vergelijkbaar met wat in Marken te zien is). Slechts één originele boot van Almere Haven heeft de tijd doorstaan, door niet aflatende restauratie.

Oude vissershuisjes (Klavergriend)

De enig overgebleven vissersboot (Botter) van Almere Haven

6 Andere vissersnederzettingen

Almere Haven is niet de enige plaats waar vissers leefden, hoewel het de grootste is. De *Victoria Regiastraat* laat andere vissershuisjes zien.

Oude vissershuisjes

De vissershuisjes van dichtbij

In de Paarlemoervijver in Almere Buiten, is een Vissersmonument te zien.

7 Kanalen

Almere heeft veel kanalen en daar is een goede reden voor. Vanwege de zachte ondergrond (sommige gebieden zijn nog steeds moerasland, zie: *Oostvaardersplassen*), zouden wegen snel in verval raken. Daarom waren kanalen zinvoller, net zoals in Venetië. Natuurlijk kunnen we niet alle kanalen van Almere laten zien, maar sommige zijn beroemd.

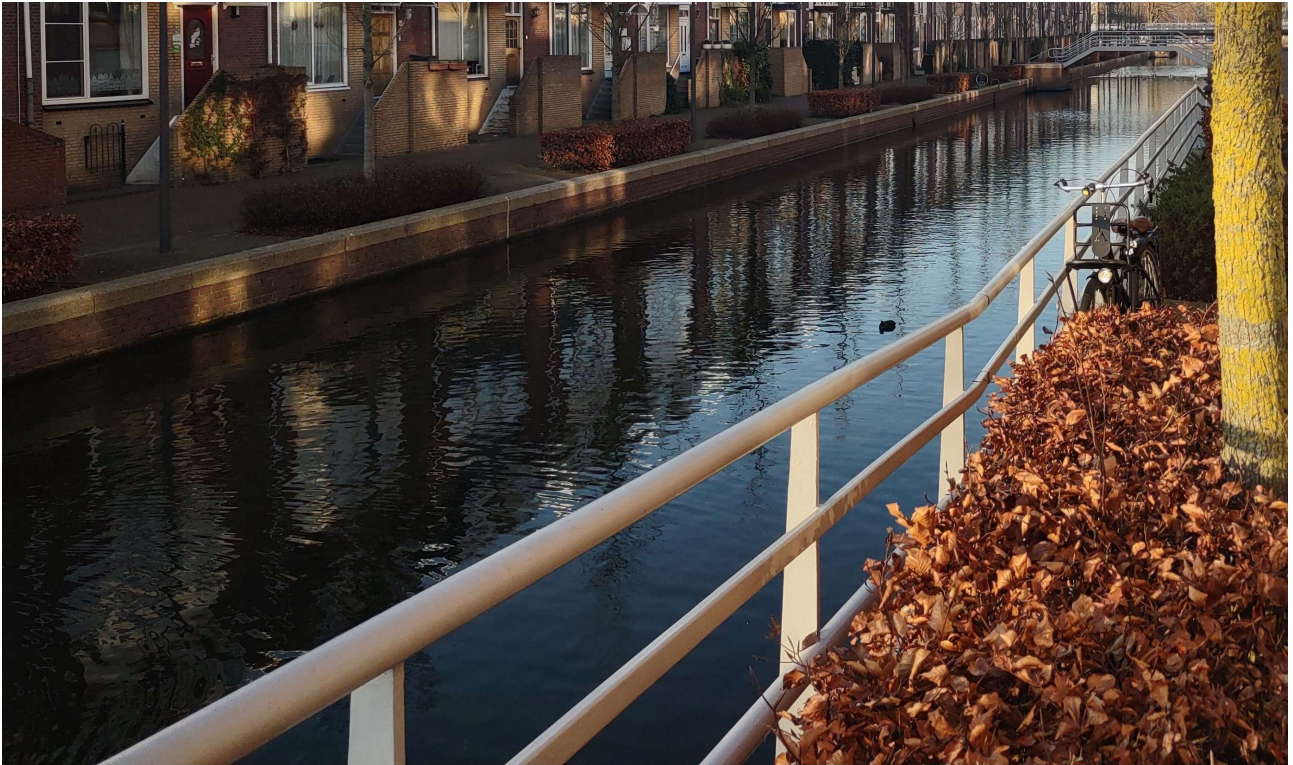
Hoge Vaart

Lage Vaart

Olstgracht

De Olstgracht was en is een van de belangrijkste waterwegen van Almere. Deze verbindt de stad met het *Markermeer*, waar allerlei materialen vandaan kwamen toen het nog de Zuyderzee was. Recentelijk werd een deel hernoemd tot “Koning Willem Alexander Wetering”. Toen het Beatrixpark werd ontwikkeld (zie het onderdeel over het Beatrixpark), werd een deel van het kanaal verbreed tot een soort meer, waar de rijke en adellijke families van Almere in de zomer met hun bootjes op het water konden verblijven.

De meanderende voormalige river in Poort

Wat eruit ziet als een kanaal, langs de *Cypruskade*, *Duitslandpad*, *Scandinaviëkade* en *Noorwegenkade* in *Almere Poort*, is eigenlijk een voormalige rivier. Op de kaart laten de kronkelingen goed zien dat dit geen kanaal kan zijn.

Meanderende rivier in Almere Poort

Een andere kijk op de rivier in Almere Poort

8 De meren

Drie grote meren zijn de *Noorderplassen*, *Leeghwaterplassen* en het *Weerwater*. De *Noorderplassen* zijn het resultaat van de [Sint Nicolaasvloed](#), die een deel van het schiereiland Almere liet overstromen. Het *Weerwater* en de *Leeghwaterplassen* zijn het resultaat van de [Sint-Lucievloed](#).

Noorderplassen

Weerwater

Leegwaterplassen

9 Stranden

Rond de vroegere verbinding van het schiereiland Almere met het vasteland van Holland, zijn stranden aanwezig. Het ene in het noordwesten is veel groter, als resultaat van de overheersende windrichting. Vergeet niet dat het *Gooimeer* en het *Markermeer* oorspronkelijk los van elkaar stonden, omdat Almere een schiereiland was. Als gevolg daarvan zijn er vandaag de dag twee heel verschillende stranden aanwezig.

Almeerderstand

Zilverstrand

10 Het jaagpad van de oude trekschuit naar Lelystad

Hier liepen vroeger paarden, die de trekschuit naar Lelystad voortbewogen. De naam "Trekschuitweg" was ervan afgeleid, maar het "schuit" gedeelte verdween na verloop van tijd en nu is de naam van het pad simpelweg "Trekweg".

Het is zeker niet het enige jaagpad van Almere, maar in sommige gevallen werden de kanalen verwaarloosd en raakten overwoekerd, waarna het jaagpad alleen achterbleef. Het had toch al geen functie meer, sinds andere middelen van transport de taak van de trekschuit overnamen. In de 17e eeuw waren deze paden echter heel belangrijk.

Het oude jaagpad naar Lelystad

Het oude jaagpad nabij Kruidenwijk, met een verwaarloosd, overwoekerd kanaal.

C – Gebouwen en andere constructies

11 De Carlontoren

Oorspronkelijk een kerktoren (van ongeveer 60 meter, behorend tot de vroegere Sint Carltonkerk), maar na de aanpassing tot World Trade Centre veel hoger geworden (120 meter, zelfs zonder de Zeppelin aanlegmast die erop staat. (Zie voor meer details “Zeppelin aanlegmast”).

De aanpassing werd uitgevoerd in de 20e eeuw, toen duidelijk werd dat de volledige restauratie van de oude toren te kostbaar zou worden. Liever dan deze te slopen (zoals zo vaak werd gedaan met historische gebouwen), werd de toren onderdeel van een nieuwe constructie. Het idee was dat toekomstige generaties konden besluiten om de nieuwe mantel te verwijderen en de oude toren te herstellen. Inmiddels is de nieuwe Carlontoren echter zo mooi geworden dat het nu tot modern monument is bestempeld. De verticale elementen hebben een speciale temperatuurgevoelige verflaag, die in de kou donkerbruin is, rood bij gematigde temperaturen en oranje tot geel bij felle zon.

De Carlontoren in een koude periode

De Carlontoren op een zonnige dag

De Carlontoren bij heet weer

12 Voormalige kloostermuur

Tegenwoordig is het een parkeergarage (*Metropoolgarage*), maar hier stond vroeger een klooster. Eén muur is bewaard gebleven en hergebruikt. De nissen in de muur herinneren ons aan de tijd dat er kaarsen of heiligenbeeldjes aanwezig waren. Later werden de nissen afgedicht met geel glas en verlicht. Een heel origineel idee van de architect die de parkeergarage heeft ontworpen.

De oude kloostermuur, nu onderdeel van de Metropoolgarage

Close-up van een (bedekte) nis

13 Het jachthuis

In het *Vroege Vogelbos* staat een gebouw dat nu door scouts wordt gebruikt. In het verleden was het een jachthuis. Het was het eigendom van een adellijke familie, die elders in Nederland leefde.

Het jachthuis

14 Dijken en verhoogde huizen

Met het water als constante dreiging werden huizen bij voorkeur op hogere plekken gebouwd. Dit is niet altijd even duidelijk, maar soms zijn de overblijfselen van een dijk nog zichtbaar.

Dijkhuizen van Stedenwijk

15 De Waterpoort

The Waterpoort is een voormalig verdedigingswerk in de “*Kromme Wetering*”. Dit kanaal verbindt Almere Haven met Almere Stad en was vooral bedoeld om het innen van tol veilig te stellen, die passerende boten en schepen moesten betalen. Er is nooit een slag geleverd. Het was primair bedoeld om indruk te maken op bezoekers, zodat ze hun betalingen zouden voldoen. De poort is ouder dan het kasteel, dat dicht bij deze poort werd gebouwd.

De oude Waterpoort

16 Het voormalig raadhuis

Vanwege de vele overstromingen in het verleden, werd het oorspronkelijke raadhuis verhoogd gebouwd. Dat was niet alleen om regenten en adellijke families te beschermen. Gewone inwoners konden ook hun toevlucht zoeken in dit gebouw. Toen het nieuwe stadhuis in gebruik werd genomen, kwam hier een hotel in.

Het oude raadhuis

17 De grachtenpanden

De *Olstgracht* stamt uit dezelfde tijd als de *Prinsengracht* in Amsterdam. Oorspronkelijk waren de grachtenpanden vergelijkbaar, maar in de 19e eeuw werden in Almere de gevels gemoderniseerd. Diverse elementen zijn nog herkenbaar, vooral bij de vroegere pakhuizen, die nu balkons hebben in plaats van deuren.

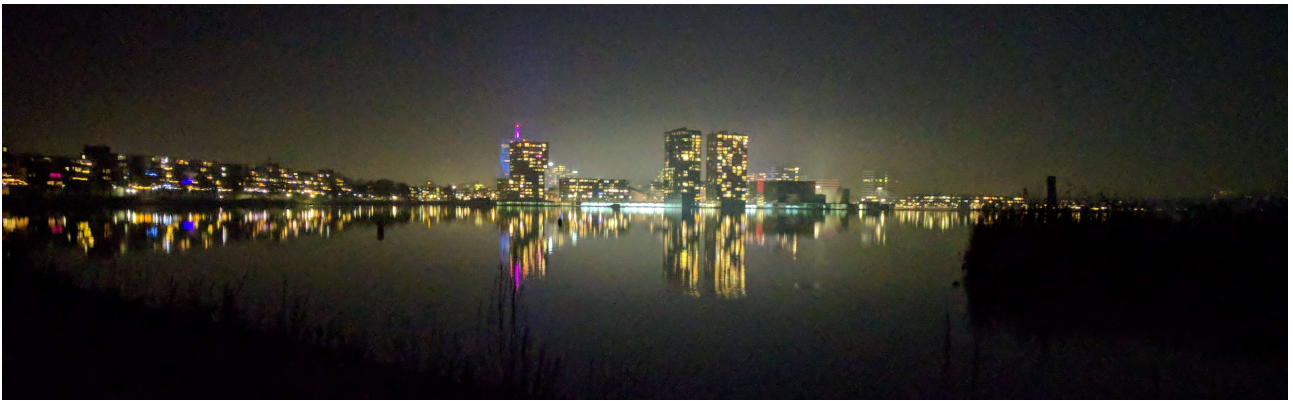

18 Hoogbouw

Almere heeft veel hoogbouw. Geen van deze gebouwen kan echter als “wolkenkrabber” worden geclassificeerd. aangezien de meeste niet meer dan dertig verdiepingen tellen. De Carlontoren is hoog, maar heeft een andere geschiedenis. De hoogbouw ontstond in de vroege 20e eeuw, maar de slappe ondergrond in Nederland liet niet zoiets toe als het Empire State building. De hoge gebouwen van Almere behoorden tot de eerste van Nederland.

Hoogbouw in Haven

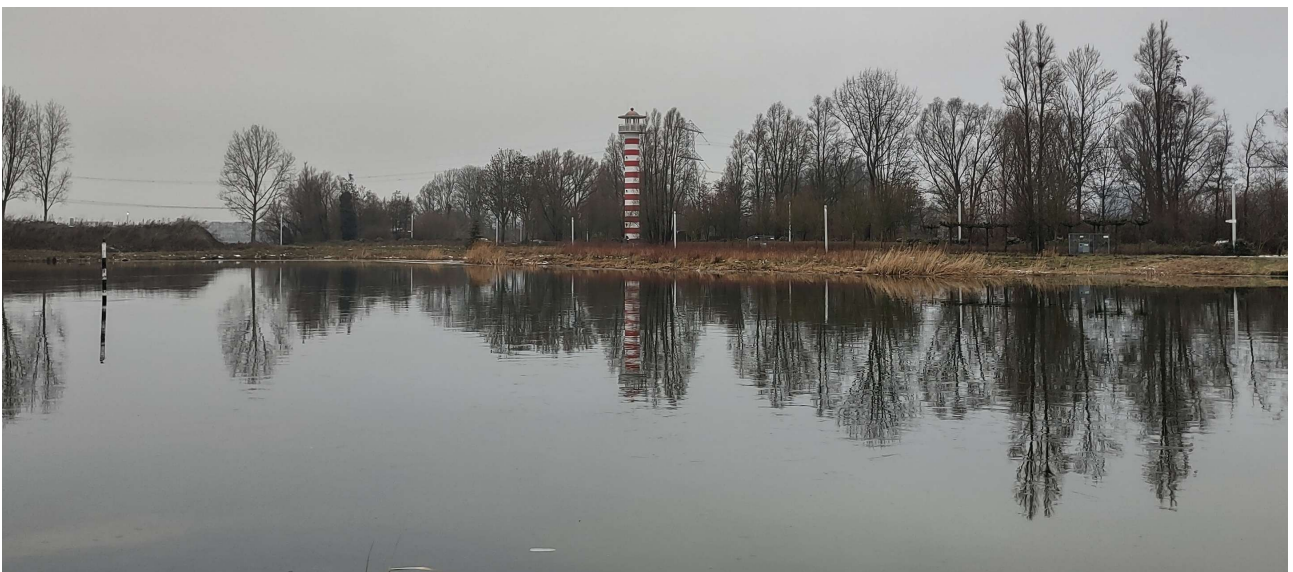
Skyline met hoogbouw 's nachts

Skyline bij dag

19 Vuurtoren

De vuurtoren werd grotendeels overbodig toen moderne technieken als radar opkwamen, vooral de kleinere. In het verleden waren ze belangrijk. Gelegen op Utopia eiland (in feite een schiereiland), garandeerde het een veilige overtocht over het *Weerwater*. De exacte ouderdom is niet bekend, maar vermoedelijk stamt het bouwwerk uit de late middeleeuwen.

20 De kazematten en de tunnel

Almere had uitgebreide fortificaties en ook kazematten. Deze constructies werden gebouwd in de 17e eeuw en hadden een vergelijkbare functie als die in [Elburg](#) of de [Hollandse Waterlinie](#). De kazematten van Almere werden in opdracht van Prins Maurits gebouwd en zijn speciaal omdat ze twee niveaus hebben en een tunnel naar het centrum. Verkeer van buiten kon worden gecontroleerd als ze de tunnel doorgingen, zodat de stad werd beschermd.

De

twee niveaus van de voormalige kazematten (nu in gebruik als parkeergarage)

De andere kant van de kazematten

De tunnel, die door de kazematten loopt

21 Middeleeuwse verdedigingswerken & fortificaties

Het kasteel van Almere werd (waarschijnlijk) in de 18e eeuw gebouwd, maar op diverse plekken zijn veel oudere verdedigingswerken te vinden. Het bekendst zijn de middeleeuwse torens in *Haven*. Die waren er niet alleen om het dorp te beschermen, maar ook om tol te innen. De nauwe toegang tussen de twee torens bemoeilijkte een belegering van het dorp en passeren zonder betalen was eveneens lastig. Zoals men zich kan voorstellen hadden de oorspronkelijke constructies minder ramen. Die werden toegevoegd toen de gebouwen werden getransformeerd tot appartementencomplexen.

De torens van "Haven"

In *Almere Stad* kunnen ook vele overblijfselen van versterkingen worden gevonden. Gebogen muren vormen een aanwijzing, (net als bv. in Breda).

The Donjon, die later onderdeel werd van het (voormalige) "Leaseplangebouw" is een ander voorbeeld. Net zoals die in *Literatuurwijk*.

Stad: Regisseursstraat

"Leaseplantoren"

The

Literatuurwijk (Poëziestraat/J.J. Sluwerhofstraat)

22 Napoleons versterking

Gedurende de Franse bezetting, was de huidige *Stedendreef* al een belangrijke weg. Deze was nog niet verhard, maar een groot aantal koetsen reisde hierlangs naar de stad. Om de verkeersstroon te kunnen controleren (de vijand kon deze route eveneens gebruiken!) werd een soort versterking gebouwd. Deze is er nog steeds en lijkt op een vreemd viaduct, maar die functie had het oorspronkelijk niet. De ene zijde heeft een hoge muur, om de soldaten te beschermen, die de andere kant in de gaten hielden. De kant van het inkomende verkeer had een lagere muur, waar de soldaten zich wel achter konden verschuilen, terwijl ze wel aan konden vallen als ze opstonden.

Vanuit Muziekwijk gezien

Zicht op het inkomend verkeer

De beschermende muur achter de soldaten hun rug

23 Moskee

De oudste moskee van Almere is vreemd genoeg te vinden in *Almere Poort*. The moskee staat daar al honderden jaren. Vermoedelijk werd een afgelegen locatie gekozen, omdat het Christendom dominant was in vroeger eeuwen. Toch, toen een kleine groep Ottomaanse vluchtelingen hierheen kwam na het mislukte beleg en de slag van Wenen (1683), werd hen toegestaan om een moskee te bouwen. Nederland was toen tamelijk tolerant.

Mosque Baitul Afyat in Almere Poort

24 Kasteel

Niet zo oud als het *Muiderslot* of *Loevesteijn*, maar toch een blikvanger. Hoewel de geschiedenis niet helemaal duidelijk is, zou een van de Hugenoten uit het toenmalige Frankrijk, Hargimont, verantwoordelijk zijn geweest voor de bouw aan het begin van de 16e of 17e eeuw. Tegen die achtergrond is het geen verrassing dat het kasteel heel erg lijkt op een kasteel daar (Jemeppe). Mogelijk waren de tekeningen nog in het bezit van de oprichter, die een architect zou zijn geweest, al is daar geen bewijs voor.

Zelfs de datum is betwist, want er wordt gesteld dat het niet de vervolging van de Hugenoten was die de oprichter deed vluchten, maar de Franse bezetting van Luxemburg. Deze twee gezichtspunten liggen een eeuw uit elkaar en nader onderzoek van bv. de gebruikte materialen zouden kunnen vertellen van de leeftijd van het kasteel is. Helaas kan dit niet, omdat het bedrijf dat het kasteel gedurende decennia in eigendom had, het gebied altijd zwaar liet bewaken. In die periode werd het kasteel een ruïne, als gevolg van een langlopend conflict tussen eigenaar en gemeente. Er is een kans dat het kasteel de komende jaren zal worden gerenoveerd.

Gezicht op de ruïne van het kasteel van Almere.

25 Kerken

De oudste kerk van Almere (de Sint Carltonkerk) is volledig verwoest. Alleen de (gereviseerde) toren (de Carlontoren) resteert nog.

De tweede, die nu bekend staat als *“Goede Rede”* is nog te vinden in *Haven*. De toren werd verwoest tijdens Beeldenstorm en de huidige is tamelijk nieuw. De kerk zelf, oorspronkelijk een kathedraalachtige structuur, is verkleind door het verwijderen van de steunbogen en het halveren van het dak. Sommigen denken dat dit te maken had met belastingen die gerelateerd waren aan de hoogte van het gebouw, maar daar is geen bewijs voor te vinden.

De “halve kerk” die nu bekend is als “Goede Rede”

26 Rode donders

De *Rode Donders* zijn nu apartmentcomplexen, maar oorspronkelijk waren het graanschuren. Hier werden grote hoeveelheden tarwe, rogge, gerst en dergelijke opgeslagen. Dit was belangrijk om de bevolking van Almere te voeden, maar een groot deel (van de eigen landbouw) werd verhandeld met Holland. Tom Waits noemt deze "Red Barn" in a song en veel mensen denken hij hiertoe werd geïnspireerd door zijn bezoek aan Almere in 1990.

27 Pagode Van Hanh

Hoewel de geschiedenis van het Boeddhisme in Nederland eeuwen teruggaat, is de Van Hanh Pagode niet zo oud. Vietnamesezen die vanwege de oorlog naar Europa vluchten, richtten deze tempel op in het midden van de 20e eeuw. Ook in *Almere Buiten*, omdat daar nog ruimte was voor grotere gebouwen. Dit is het enige gebouw in Nederland dat primair als Boeddhistische tempel was bedoeld.

28 Het oude treinstation van Almere Buiten

Toen de spoorwegen belangrijk werden in Europa en Nederland, werd Almere verbonden met het Westen en Noorden. Almere Buiten kreeg een indrukwekkend station van de “eerste klasse”. Andere voorbeelden zijn alleen in Zwolle en Dordrecht te vinden. Later, toen een nieuw spoorwegtraject werd aangelegd verloor het gebouw zijn functie . Op dit moment is er een sportschool in gevestigd (Balistraat).

29 Hindoetempel

Anders dan de moslims en de boeddhisten, waren de vroege hindoes van Almere geen vluchtelingen, maar zakenlieden en wetenschappers die in de 16e en 17e eeuw van India naar Nederland kwamen. Sommigen besloten in Almere te blijven en uiteraard was een tempel nodig. Er werd slechts één gebouwd, in Almere Buiten (nu Tempo Doeloestraat 250), waar meer ruimte was dan in de overvolle stad. Almere heeft ook de viering van [Diwali](#) als traditie.

The Hindu temple

30 Operatie veerkracht (Fantasie, Realiteit, Eenvoud)

Hoewel de huizen in deze buurtjes als “artistiek” of “alternatief” kunnen worden gezien, was er een goede reden om ze te bouwen. Gedurende de koude oorlog, was Nederland zich bewust van de noodzaak van veerkracht en verschillende typen woningen werden ontwikkeld als “proof of concept” voor diverse dreigingen, zoals overstroming, kernoorlog en afgesneden worden van netwerkvoorzieningen. Ook het toepassen van lokaal beschikbare materialen was van belang (hout, zeecontainers). Sommige van deze huizen zijn zelfvoorzienend (zoals het ene met een enorm Dewarvat – een thermosfles – om zonnewarmte op te slaan). Andere zijn verhoogd (in verband met overstromingsgevaar) en weer andere zijn om straling te weren deels ondergronds gebouwd. Eén huis is een mysterie. Hoewel de formele verklaring is dat de puntige koepel bedoeld was om inslagen van zware bommen te weerstaan, denken anderen dat het een lanceerinstallatie voor raketten was. Sommige van deze huizen hebben uitkijkposten, die ze in staat stelden de mogelijke bedreigingen vanuit de lucht te detecteren.

Verhoogd huis

Dit huis is nog meer verhoogd

Huis met een enorme thermosfles

House met uitkijkpost (koepel)

Een ander soort uitkijkpost

Schuilkelder of lanceerinstallatie?

31 De gevangenis “Almere Binnen”

Een grotere stad heeft een gevangenis nodig, maar pas in de 19e eeuw werd er een gebouwd. Natuurlijk werden mensen daarvoor niet meer opgesloten in de verspreide kerkers, maar naar bv. Haarlem gestuurd. De nieuwe gevangenis heette “*Almere Binnen*” om het contrast met de locatie in *Almere Buiten* te benadrukken en natuurlijk was het ook een referentie naar het feit dat mensen er werden opgesloten. Het is geen opmerkelijk gebouw, maar het is duidelijk dat het oorspronkelijke ontwerp (met getraliede ramen) is uitgebreid. De stijl van het nieuwe deel is duidelijk anders.

De betonnen muren werden later versierd met tegels (in dezelfde periode als de tegels in Almere Stad).

De entree van “*Almere Binnen*” (Penitentiaire Inrichting)

Zicht op de oude en nieuwe delen van de gevangenis en de buitenmuur met tegeldecoraties

32 Oude paleizen

“Paleis” suggereert dat een gebouw de verblijfplaats van een koning of koningin is, maar dit is een ander soort paleis. Almere was a baljuwschap en had a baljuw (later werd het gebied uitgebreid tot heel Flevoland en de baljuw werd toen *landdrost* genoemd). Dit huis, oorspronkelijk uit de 18e eeuw, was het verblijf van de baljuw (Vergulde Draakstraat).

Een ander paleis is te vinden aan de *Hennahof*. Dat is misschien nog ouder en behoorde toe aan een van de adellijke families van Almere.

Een ander paleis – beide delen zijn naar elkaar gericht met een vijver ertussen

33 Blocq van Kuffeler

Hoewel niet het oudste gemaal van Nederland, is het wel het krachtigste van Europa. In het verleden kon het niet de beroende [Cruquius](#) verslaan. Later werd het echter van stoom naar elektrisch opgewaardeerd nu is het niet alleen belangrijk voor Almere, maar voor heel Flevoland. De capaciteit is 3400 kubieke meter per minuut.

Het grootste gemaal van Europa

Een kogellager, tentoongesteld in de hal, geeft een indruk van het vermogen van de apparatuur

D – Objecten en diversen

34 Kerkers

Hoewel kerkers een relatie met een kasteel suggereren, kunnen er zelfstandige kerkers worden aangetroffen in Stedenwijk en in het centrum van de stad, ver van het kasteel.

Kerker Stedenwijk

Kerker Leerlinggarage (een parkeergarage)

35 Bruggen

Almere heeft veel waterwegen en als gevolg daarvan waren veel bruggen noodzakelijk. Voor zover bekend zijn er geen oorspronkelijke bruggen meer, omdat de houten constructies regelmatig vervangen moesten worden (tweemaal per eeuw). Toch zijn de locaties wel origineel, aangezien de nieuwe op dezelfde plek werden herbouwd. Almere heeft trouwens meer bruggen dan Venetië!

Misschien kan de interessantste brug (of eigenlijk een bruggenpaar, want het is een tweeling) worden gevonden in *Kruidenwijk*. Deze bruggen hebben een duidelijk “Art Nouveau” ontwerp en stammen uit het begin van de 20e eeuw. Het is niet helemaal duidelijk wie ze heeft ontworpen, maar het zou een student of collega zijn geweest van [Hector Guimard](#).

36 Greenhouses

Uiteraard maken de broeikassen geen onderdeel uit van de oorspronkelijke agrarische nederzettingen. Niet alleen omdat broeikassen pas later werden uitgevonden (19e eeuw), maar ook omdat de glastuinbouw eerst voornamelijk in Amsterdam was geconcentreerd. Gedurende de voorbereidingen van de Olympische Spelen (1928), waren grote gebieden nodig voor de bouw van het Olympisch Stadion. De uiteindelijke oplossing was om een groep kwekers uit te kopen, waarvan de meesten uitweken naar Almere om daar opnieuw te beginnen. We kijken dus naar een relatief nieuw verschijnsel van ongeveer een eeuw geleden.

Broeikassen Linnaeusweg

Een schilderij van de Almeerse kunstenaar Charles Warter geeft deze broeikassen weer

37 Zeppelin aanlegmast op de Carlontoren

Toen de Carlontoren werd gerenoveerd, was de verwachting dat Almere een belangrijk Zeppelinstation zou worden (uiteindelijk met de naam “Amsterdam Zeppelin Station”). Daarom werd er een aanlegmast voor luchtschepen op geplaatst. Deze was vergelijkbaar met de mast op het [Empire State Building](#) in New York, met één verschil: het Empire State Building heeft één bezoek van een Zeppelin gehad – de Carlontoren geen enkel!

38 Amsterdamse School architectuur Stedenwijk

Hoewel de naam van de architectuurstijl "*Amsterdamse School*" is, kunnen overal in Nederland voorbeelden worden aangetroffen en zo ook in Almere. Het beste is vermoedelijk in *Stedenwijk Noord*, een buurt nabij het centrum van de stad. Diverse elementen zouden zijn ontworpen en gerealiseerd door Hildo Krop, maar er is geen documentatie die deze claim onderbouwt. De meest karakteristieke elementen zijn vermoedelijk de verticale dakpannen. Over het algemeen is deze architectuur in Almere soberder dan de beroemde voorbeelden in bv. *Amsterdam, Groningen, Hilversum en Wageningen*.

Gevelsteen

Verticale dakpannen

Ornamenten bij de voordeur

39 Romeinse artefacten

Slechts enkele voorbeelden van Romeinse aanwezigheid kunnen worden aangetroffen in Almere. Het gaat om enkele munten en potten, maar zeldzame constructies zijn een ronde en een vierkante waterput. Opgegraven in de 21e eeuw.

Het bovendeel is modern, maar het fundament bleek Romeins te zijn.

Uitgegraven put, voorbereid voor transport naar een archeologisch expertisecentrum

40 Tegelsbekleding en -decoraties

Er is vermoedelijk geen enkele andere stad in Nederland met zoveel tegelwanden in de publieke ruimte. Diverse gebouwen zijn bekleed met – soms kleurrijke – tegels. Het is geen oud verschijnsel, want het kwam op na de tweede wereldoorlog, vermoedelijk onder de invloed van de socialistische architectuur in Oost Europa. In het centrum (*Spoordreef*) is een muur die is bedekt met een mooi, kleurrijk patroon. Lopend door Almere kunnen vele voorbeelden worden ontdekt.

41 “Sjouw”

De “sjouw” was een ouderwetse seinpost. Behalve in Almere zijn er voorbeelden bekend op o.a. [Tiengemeten](#) en [Terschelling](#). Het was een soort bolvormige wilgenmand, die over een hoge paal kon worden bewogen. Op Tiengemeten werd deze gebruikt als een verzoek voor de veerdienst om mensen op te halen, maar op Terschelling was het meer de vervanger van een torenklok. De sjouw werd gehesen op belangrijke momenten gedurende de dag. In Almere was de functie vermoedelijk de laatste, want de originele “Sjouw” stond midden in een groot landbouwgebied. Natuurlijk verloor de sjouw zijn functie toen de zakhorloges opkwamen. De huidige versie is een “artist’s impression”, maar bevindt zich wel op de oorspronkelijke locatie.

42 Berg "Almere Boven"

Een oude plek waar mensen naartoe konden vluchten wanneer het water te hoog kwam te staan. Deze "berg" (in feite slechts een heuvel) is te vinden bij de [Meesweg en de Merelweg](#). Een spiraalvormig pad leidt naar de top. Daar is het uitzicht heel mooi!

43 Beatrixpark

Het Beatrixpark is geen overblijfsel van de oorspronkelijke bossen, maar een deel van een voormalig landgoed. Het is nog steeds een landschapspark in Engelse stijl, dat uit de 18e eeuw stamt.

Hoewel genoemd naar een Nederlandse koningin, Beatrix, is dat niet de originele naam, aangezien koningin Beatrix pas tweehonderd jaar na de ontwikkeling van het park werd geboren. Het zou hebben behoord bij een landhuis genaamd "*Kruydenwijck*" dat er niet meer is, maar waarvan de naam voortleeft in *Kruidenwijk*. Daar dragen alle straten namem van kruiden en specerijen.

Het Dr. J den Uylpark was ooit een deel van het “Beatrixpark”, maar toen de Waddendreef een hoofdroute werd en de trein een nieuw tracé kreeg, raakte het min of meer afgescheiden en werd vervolgens als een zelfstandig park gezien.

44 Folly

De beroemde folly van Almere is te vinden in het Beatrixpark. Een [folly](#) is een constructie zonder een echte functie, afgezien van mooi zijn en het verrijken van een park of landschap. Verder is het nutteloos. Nederlanders houden niet erg van follies, omdat de duur zijn terwijl er geen geld mee kan worden verdiend.

Het eiland waar het op staat is ook kunstmatig. Hoewel het kanaal door het park deel uitmaakt van een oud transportnetwerk, is het hier ingrijpend aangepast. Dit bredere gebied, bijna een meer, is nu populair en gedurende de zomer gaan mensen er zwemmen, waarbij sommigen het eiland en de folly bezoeken.

De folly in het Beatrixpark

45 Oosterwold

In tegenstelling tot de oorspronkelijke nederzettingen is *Oosterwold* jong. Aan het eind van de zestiger jaren van de vorige eeuw zette een groep hippies hun eigen dorp op. Dat was rond dezelfde tijd dat Christiania in Kopenhagen werd opgericht, maar *Oosterwold* is nooit een Vrijstaat geweest. Tegenwoordig is veel van het gebied bebouwd met gangbare huizen, maar de alternatieve hutjes met hun woeste tuinen zijn op sommige plekken nog te vinden.

Zelfvoorzienende huizen in Oosterwold

Zicht op de buurten

46 Golfbaan Almeerderhout

Hoewel niet zo oud als *Koninklijke Haagsche Golf & Country Club*, bestond deze golfbaan al aan het begin van de 20e eeuw. Het gerucht gaat dat de golfbaan werd bezocht door Colijn, maar daar is geen bewijs voor. Het zal moeilijk worden om dit gerucht te bevestigen, aangezien de archiven in de oorlog zijn vernietigd. Vermoedelijk refereert “Colijn” trouwens niet aan de premier, maar aan een van zijn zoons, die een golfspeler was. Vermoedelijk zullen we het nooit te weten komen.

Uitzicht op de golfbaan

De ingang van de golf club Almere Hout

47 Doolhof Korenbloemweg

De adel van Almere, die in landhuizen en paleizen leefde, had behoefte aan een rustige omgeving voor hun wandelingen en gesprekken. Natuurlijk was [Versailles](#) een inspiratiebron, dus werd er een labyrint gebouwd aan het eind van de 17e eeuw. Niet in de stad zelf, maar dichterbij de buitenverblijven in *Almere Buiten*.

Hoewel niet in de originele staat, laat de doolhof aan de *Korenbloemweg* duidelijk de verwantschap met zijn voorbeeld in Frankrijk zien.

48 Bottelaarspassage

De Bottelaarspassage werd geïnspireerd door zowel de [Galeria Umberto I in Napels](#) als de *Passage* in Den Haag. De bouw werd begonnen aan het eind van de 19e eeuw, maar de eerste winkels openen hun deuren pas voor het publiek in 1905.

49 IJsbaan Schipperplein

De Almeerse kunstijsbaan is een van de oudste in Nederland. De openstelling was in 1935, één jaar na die in Amsterdam maar toch nog eerder dan die van Tilburg.

50 Hoogwaterkanon

Vanwege de voortdurende dreiging van de zee in vroeger tijden, werden kanonnen gebruikt om mensen te waarschuwen voor aankomende overstromingen. Het aantal schoten dat werd afgevuurd was een indicatie van het dreigingsniveau (één: “pas op”, vier: “vluchten”). Natuurlijk had Almere dergelijke kanonnen en dit exemplaar is behouden gebleven. Het moet vele eeuwen oud zijn en heeft dichtbij “Literatuurwijk” een ereplaats gekregen.

Het oude kanon

Een vergelijkbaar kanon is te vinden op Schokland, een voormalig eiland in de Zuyderzee.

E - Over dit boekje

Charles Warter is al vijftig jaar actief als beeldend kunstenaar, maar heeft ook verhalen en gedichten geschreven en door de jaren heen enkele performances gegeven. Hij woont al bijna twintig jaar in Almere.

Wandelend met een vriend door de stad, die natuurlijk geen werkelijk oude gebouwen heeft, leken sommige dingen toch ouder dan ze konden zijn. Zo ontstond het idee om bij een aantal markante gebouwen een geschiedenis te verzinnen. Toen het vijftigjarig bestaan van Almere zich aandiende kwam een en ander in een stroomversnelling. Er werd gezocht naar meer plekken die ten onrechte als “zeer oud” konden worden bescouwd en de beschrijvingen werden verder uitgebreid. De “50 jaar” werd opgerekt naar “50 eeuwen” en het resultaat was dit boekje.

Uiteraard mochten suggestieve foto's niet ontbreken. Daarbij moet worden aangetekend dat een beeldend kunstenaar die vooral schildert en objecten vervaardigt, geen fotograaf is. De foto's zijn genomen met een eenvoudige smartphone en moeten worden gezien als “vakantiefoto's”.

